

İŞİTME ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN KULLANMAKTA OLDUĞU BİREYSEL İŞİTME CİHAZLARININ OKUL ORTAMINDA VERİMLİ KULLANIMINA İLİŞKİN DURUM SAPTAMASI

Cemalettin AYIK
Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu araştırma, işitme engelli çocukların kullandığı bireysel işitme cihazlarının, okul ortamında verimli kullanımına ilişkin durum saptama amacıyla yapılmış bir üçgenleme çalışmasıdır.

Araştırmanın evreni, Türkiye'de M.E.B. 'na bağlı işitme engelliler ilköğretim okullarıdır. Araştırmanın örneklemini, Türkiye'deki M.E.B. 'na bağlı 43 İşitme engelliler İlköğretim Okulundan 37'si oluşturmaktadır. Araştırmanın kapsamına alınan İşitme Engelliler İlköğretim Okullarından 40'ında sınıfa giren öğretmenlere posta anketi uygulanmış, bu okulların 37'sinden toplam 369 öğretmen ankete katılmıştır. Üçgenleme çalışması yapabilmek için de, Türkiye'deki M.E.B. 'na bağlı en büyük iki okulu olan İzmir Tülay Aktaş İşitme Engelliler İlköğretim Okulu ve Ankara Yahya Özsoy İşitme Engelliler İlköğretim Okulu'ndaki sınıfa giren 53 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Araştırmada, araştırmacı tarafından uzman görüşüne başvurulmuş geliştirilen anket ve görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi, frekans ve yüzde hesaplanarak yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular ise şöyle özetlenebilir;

Ülkemizdeki M.E.B. 'na bağlı işitme engelliler ilköğretim okullarındaki öğrencilerin yaklaşık yarısı işitme cihazına sahip değildir. İşitme engelli çocuğa sahip ailelerin ve bu çocukların öğretmenlerinin büyük bir bölümü bireysel işitme cihazları ve kullanımı konusunda yetersizdir. Ayrıca mevcut İşitme Engelliler İlköğretim Okullarının da fiziksel durumu çok yetersizdir. Aynı zamanda bu okullarda ağırlıklı olarak işaret yöntemi kullanılmaktadır. Bununla birlikte bu okulların yatılı olması da büyük bir engel olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, ülkemizdeki İşitme Engelliler İlköğretim Okullarında öğrencilerin kullanmakta oldukları bireysel işitme cihazları verimli bir şekilde kullanılamamaktadır.

Anahtar Sözcükler : İşitme Engelli Çocuklar, İşitme Araçları, İşitme Araçlarının Kullanımı, İlköğretim Okulu

ABSTRACT

This research is a triangular work done with the purpose of finding about the productive use of individual hearing aids used by hearing impaired children in schools.

Subjects of the study were special education teachers attending to 37 special education government schools in Turkey. A postal questionnaire is send to total of 369 teachers. A sample of 53 teachers were also interviewed with a parallel questionnaire form. A frequency distribution is used for data analysis.

Results revealed that half of the hearing impaired children attending to special primary schools don't have hearing aids. Also teachers and parents lack the necessary knowledge of hearing aids, its benefits and functions. Physical conditions of schools are also inadequate. The most frequently used method in these schools is sign language.

A general view of these special schools reveals a rather pessimistic picture in our country.

Key Words: Hearing Impaired Children, Education, Hearing Aids, Hearing Aids Use, Primary School

GİRİŞ

İşitme engelli çocuklar özel eğitime ihtiyaç duyan ayrıcalıklı çocuklar içerisinde önemli bir grubu oluşturmaktadır. İşitme yetersizliğinin en olumsuz etkisi çocuğun dil ve konuşma gelişimindedir (Akçamete,1996). İşitme engelli çocuklarla çalışan çoğu eğitimci, işitme engelli çocukların dili, işiten akranlarıyla aynı biçimde kazandıklarını kabul etmekte ve işiten öğrenciler için desenlenmiş program materyalini kullanmaktadırlar (Locke, 1985 akt: Akçamete,1993). İşitme engelli çocukların konuşma dilini kazanabilmesi ve sözel dil becerilerini yeterli düzeyde geliştirebilmesi için eğitimlerinde iletişim yöntemi olarak Doğal-İşitsel-Sözel Yöntemin kullanılması gerekmektedir. Ancak, bu yöntemin etkili olabilmesi için uygulamada alınması gereken tedbirler vardır. Bu tedbirlerden en önemlileri işitme cihazları ve onların verimli kullanımınıdır (Tüfekçioğlu,1988). Bireysel işitme cihazlarının verimli kullanımına ilişkin gerekli koşulları ise şöyle sıralayabiliriz:

1. İşitmezlik tanısı konulan çocuğa bu konuda yetiştirilmiş personel tarafından en uygun cihazın saptanması, önerilmesi, temin edilmesi, cihaz iç ayarlarının yapılması ve rutin olarak işitme cihazlarından yararlanma düzeyinin değerlendirilmesi gerekir.

2. İşitme engelli çocukların ailelerine işitme cihazlarının doğru kullanımı için aile eğitimi verilmelidir.

3. İşitme engelli çocukların ev, okul, ve günlük yaşam içinde uygun ortamlarda her an cihazın devamlı kullanımının sağlanması gereklidir.

4. İşitme engelli çocukların dinlemeyi öğrenmesi için aile ve öğretmen eğitimi gereklidir.

5. İşitme engelli çocukların cihaz kullanım süresi içinde en sağlıklı biçimde çalışması için aile, öğretmen ve işitme cihazları teknisyeni eğitimi yapılmalıdır.

6. İşitme engelli çocukların cihaz kullanım süresi içinde en sağlıklı biçimde çalıştığı ve rutin bakım ve kontrolünün yapılması sağlanmalıdır.

7. İşitme engelli çocukların mümkün olduğu kadar akustik yalıtımı yapılmış ortamlarda eğitilmelerinin sağlanması gereklidir (Tüfekçioğlu,Ü;Erdiken,B;Girgin,Ü. ve Girgin,C.1992).

8. Çevrede hiçbir işaret sistemi olmamalıdır. Çünkü çocuklara ilk zamanlarda konuşma zor geleceğinden, konuşma yerine işareti yeğleyebilirler (Belgin,E; Kardelen ,F; Tezebay, A. ve Yılmaz, Ö.1991).

9. İşitme engelli çocukların anne-babaları çoğu kez, çocuklarının beklenen toplumsal ve dil davranışları başarısızlıkla sonuçlandığı zaman kendilerini güçsüz

hissetmektedirler. Bu güçsüzlük duygusu, anne-babaların, çocuklarının gerçekten neyi başarmalarını beklediği konusunda karmaşaya götürür. Söz konusu anne-babalar konuşmayı çocuklarına çok az verirler ve monolog şeklinde konuşmaya yönelirler (Niver ve Schery, 1994). Bu yüzden ilk dönemlerde, çocuğun konuşma gelişimi yavaş olacağından anne-babaya sürekli destek verilmelidir.

10. Anne-baba, öğretmen ve çevre sürekli çocukla etkileşime girmelidir.

11. Anne-baba, öğretmen ve uzman kişiler, çocuğun kesinlikle konuşacağına inanmalıdırlar.

12. Çocuklar normal dil ortamıyla çevrelenmiş olmalıdır.

13. İşitme engelli çocuklarla günlük kişisel çalışmalar (bireysel eğitim) yapılmalıdır (Belgin ve diğ. 1991).

14. Verilen işitme cihazının, çocuğun kendi kulak ölçülerinin alınarak kendisine özel olarak imal edilecek kulak kalıpları ile kullanılması, işitme cihazının verimliliği açısından önemlidir.

15. Her bir işitme engelli çocuğun kullanmakta olduğu işitme cihazının, bir sistem anlayışı içinde gündelik kontrol ve bakımdan geçirilmesi bu cihazların verimliliği bakımından önemli ve gereklidir.

16. Her bir işitme engelli çocuğun, kulak kanalının temizliği, orta kulaklarının sağlık durumu belli aralıklarla kontrol edilmelidir.

17. İşitme engelli çocuğun çevresinde anormal hiçbir görsel ipucu (abartılı dudak hareketleri, anormal yüz mimikleri, işitme dili, parmak alfabeti, konuşma dilini kazanmadan verilen yazı dili gibi) bulunmamalıdır (Tüfekçioğlu ve diğ. 1992).

18. İşitme, etkili okuma ve yazma için pek çok gerekli becerilere olanak sağlar (King ve Quigley, 1985; Quigley ve Paul, 1984; Akt: Dolman,1992). İşiten küçük çocuklar birkaç yıl anne-babalarıyla oral iletişim yaşarlar, kardeşleri, akranları ve diğerleri, onlar okuma yazmaya başlamadan önce çevrelerini oluşturur. İşitme engelli çocuklar yazmaya başladığında etkili olamayışları nedeniyle yazılı dil oluşum sürecinde sık sık problemler ortaya çıkmaktadır (Dolman,1992). Dolayısıyla konuşma dilini kazanmamış işitme engelli çocuğa verilmek istenen yazı dili çocuğun işitmeyi geri plana atmasına neden olmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, işitme engelli öğrencilerin kullanmakta olduğu bireysel işitme cihazlarının, okulda ne kadar verimli kullanıldığını ve bu verimli kullanımı olumsuz etkilemekte olan nedenleri ortaya çıkarmaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma işitme engelli öğrencilerin okulda kullanmakta oldukları bireysel işitme cihazlarının ne kadar verimli kullanıldığını ve verimliliği olumsuz etkileyen etmenleri saptamaya yönelik bir üçgenleme çalışmasıdır. Bu çalışmada 'alan üçgenlemesi' ve 'yöntem üçgenlemesi' yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Posta anketi Türkiye'deki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 43 işitme engelliler ilköğretim okulundan 40'ına uygulanmıştır. İşitme engelliler ilköğretim okullarının üçü henüz yeni açıldığı için bu okullara posta anketi gönderilmemiştir. Okulda, bireysel

işitme cihazlarının kullanımı konusunda en etkili kişinin sınıf öğretmenleri olması nedeniyle, posta anketi yalnızca işitme engelliler ilköğretim okullarındaki sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Posta anketi uygulanan öğretmenlerin sayısı 369 dur. Ayrıca üçgenleme çalışması yapabilmek amacıyla Türkiye’deki işitme engelliler ilköğretim okullarından en büyük 2 okulu olan İzmir Tülay Aktaş İşitme Engelliler İlköğretim Okulu ve Ankara Yahya Özsoy İşitme Engelliler İlköğretim Okulu’ndaki sınıf öğretmenlerinden görüşme yöntemiyle bilgi toplanmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin sayısı ise 53 tür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından, araştırmanın amacına uygun olarak posta anketi ve görüşme formu geliştirilmiştir. Her iki formda geliştirildikten sonra konuyla ilgili sekiz uzmanın, görüşüne başvurulmuş ve alınan bu görüşler doğrultusunda formlar yeniden düzenlenerek uygulamaya hazır duruma getirilmiştir.

Uygulama

Anket formları, Türkiye’deki Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı tüm işitme Engelliler İlköğretim Okullarına posta anketi şeklinde gönderilmiş ve bu anketlerin geri dönüşünü sağlamak amacıyla ilgili okullarla telefon görüşmeleri yapılmıştır. Anket formlarının gönderildiği 40 okulun 37 sinden toplam 369 öğretmenin yanıtladığı anket formları geri dönmüştür.

Posta anketi uygulandıktan üç ay sonra İzmir Tülay Aktaş İşitme Engelliler İlköğretim Okulu ve Ankara Yahya Özsoy İşitme Engelliler İlköğretim Okullarındaki sınıf öğretmenleriyle görüşme yapılmıştır.

Bulgular

1. Ankette branşlara ilişkin soruya yanıt veren 369 öğretmenin branşlara göre sayı ve yüzdeleri Tablo 1. ’de gösterilmiştir.

Tablo 1:Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı

Branş	Sayı	%
İlkokul Sınıf Öğretmeni	173	46.88
Ortaöğretim Branş Öğretmeni	79	21.41
Özel Eğitim Öğretmeni	113	30.62
Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Öğretmeni	3	0.81
Ziraat Mühendisi	1	0.28
Toplam	369	100

Tabloda görüldüğü gibi, işitme engelliler ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin % 46.88 gibi büyük bir bölümü ilkokul sınıf öğretmeni, yalnızca % 30.62 si özel eğitim öğretmenidir.

2. Ankette, bireysel işitme cihazları ve eğitimde kullanımı konusunda eğitim alıp almadıkları konusundaki soruya 369 öğretmenden 359 u yanıt vermiştir. Bu öğretmenlerin vermiş olduğu yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 2. de gösterilmiştir.

Tablo 2: İşitme Engelliler İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Bireysel İşitme Cihazları ve Eğitimde Kullanımı Konusundaki Eğitim Durumları

Eğitim Alma Durumu	Sayı	%
Eğitim almıştır.	173	48.19
Eğitim almamıştır.	186	51.81
TOPLAM	359	100

İşitme engelliler ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin % 51.81 i bireysel işitme cihazları ve eğitimde kullanımı konusunda bir eğitim almamıştır.

3. Ankette, dersliklerin izolasyon durumlarına ilişkin soruya yanıt veren 355 öğretmenin vermiş olduğu yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 3 te gösterilmiştir.

Tablo 3: İşitme Engelliler İlköğretim Okullarındaki Dersliklerin İzolasyon Durumları

Dersliklerin izolasyon durumu	Sayı	%
Yalnızca taban izole edilmiştir	43	12.11
Yalnızca duvarlar izole edilmiştir	10	2.82
Taban ve duvarlar izole edilmiştir	52	14.65
Taban, duvar ve tavan izole edilmiştir	87	24.50
Derslikte hiç izolasyon yapılmamıştır	163	45.92
Toplam	355	100

Tablo da görüldüğü gibi dersliklerin yalnızca % 24.50 si tam izolasyona sahiptir. Dersliklerin % 45.91 inde ise hiç izolasyon yapılmamıştır.

4. Anketteki, öğrencilerinin kaçının bireysel işitme cihazının odyolog tarafından doğru bir şekilde ayarlanarak verildiğine ilişkin soruya, öğretmenler tarafından bireysel işitme cihazına sahip 2100 öğrenciden 1966 sı hakkında bilgi vermiştir. Bunların da 417 si hakkında fikir beyan edilmemiştir. Geriye kalan 1549 öğrencinin işitme cihazının odyolog tarafından doğru bir şekilde ayarlanarak verilir vermediğine ilişkin alınan yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 4.te gösterilmiştir.

Tablo 4: Bireysel İşitme Cihazlarının Odyolog Tarafından Doğru Bir Şekilde Ayarlanarak Öğrencilere Verilme Durumu

İşitme Cihazının Ayarlanma Durumu	Sayı	%
Doğru bir şekilde ayarlanarak verilmiştir	646	41.70
Doğru bir şekilde ayarlanarak verilmemiştir	903	58.30
Toplam	1549	100

Tablo da da görüldüğü gibi öğretmenlerin verdiği bilgiye göre, bireysel işitme cihazına sahip olan öğrencilerin % 58.30 unun işitme cihazı odyolog tarafından doğru bir şekilde ayarlanarak verilmemiştir.

5. Sınıfında işitme cihazına sahip olup ta kullanmak istemeyen öğrencisi olan 227 öğretmenin işitme cihazını kullanmak istememe nedenlerine ilişkin yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 4.17 de gösterilmiştir.

Tablo 5:İşitme Cihazına Sahip Olupta Kullanmak İstemeyen Öğrencilerin İşitme Cihazlarını Kullanmak İstememe Nedenleri

İşitme Cihazını Kullanmak İstememe Nedenleri	Sayı	%
Öğrencilerin şımarık olması	12	6.70
İşitme cihazının öğrencinin işitme kalıntısına uygun olarak ayarlanmamış olması	46	25.70
Öğrencinin işitme cihazından yararlanamaması	66	36.88
İşitme cihazının cep tipi olması nedeniyle öğrencinin taşımak istememesi.	102	56.98

Not: İşitme cihazını kullanmak istememe nedenlerine ilişkin soruya öğretmenler birden fazla seçeneği işaretleyebilmektedirler.

6. Sınıfında işitme cihazına sahip olupta günün dersleri bittikten sonra işitme cihazını kullanmaya devam etmeyen öğrencisi olan 227 öğretmenin, bu öğrencilerin işitme cihazını kullanmaya devam etmeme nedenlerine ilişkin yanıtlarının sayısı ve yüzdeleri Tablo 6 da gösterilmiştir.

Tablo 6:İşitme Cihazına Sahip Olupta Günün Dersleri Bittikten Sonra Kullanmaya Devam Etmeme Nedenleri

İşitme Cihazını Kullanmaya Devam Etmeme Nedeni	Sayı	%
Okulun yatılı olması	145	69.87
Öğrencinin çevrede sözel dil bulamaması	71	31.28
Evde ailenin ilgisizliği	69	30.39

Not: İşitme cihazını kullanmaya devam etmeme nedenlerine ilişkin soruya öğretmenler birden fazla seçeneği işaretleyebilmektedirler.

7. İşitme cihazlarına sahip 2100 öğrenciden 960 ı hakkında fikir beyan edilmemiştir. Geriye kalan 1140 ailenin işitme engelli çocukların eğitimi ve işitme cihazları konusunda almış oldukları eğitime ilişkin olarak öğretmenlerden alınan yanıtların sayısı ve yüzdeleri Tablo 7 de gösterilmiştir.

Tablo 7: İşitme Engelli Çocuğu Olan Ailelerin İşitme Engelli Çocuklar ve İşitme Cihazları Konusunda Almış Oldukları Eğitim Durumuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Ailelerin Eğitim Alama Durumu	Sayı	%
Bu konuda eğitim almıştır	215	18.86
Bu konuda eğitim almamıştır	925	81.14
Toplam	1140	100

İşitme engelli çocuğu olan ailelerden yalnızca % 18.86 sı işitme engelli çocukların eğitimi ve işitme cihazları konusunda eğitim almıştır.

8. Anketteki, sınıflarındaki bireysel işitme cihazlarını hangi sıklıkla kontrol ettiklerine ilişkin soruya yanıt veren 349 öğretmenin vermiş oldukları yanıtların sayısı ve yüzdeleri Tablo 8 de gösterilmiştir.

Tablo 8:İşitme Engelliler İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Sınıflarındaki Bireysel İşitme Cihazlarını Kontrol Etme Sıklığı

Kontrol Etme Sıklığı	Sayı	%
Hergün kontrol ediyorum	167	47.85
Bazan kontrol ediyorum	136	38.97
Hiç kontrol etmiyorum	46	13.18
Toplam	349	100

Tablodan da anlaşılacağı gibi işitme engelliler ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin yalnızca % 47.85 i sınıftaki öğrencilerin bireysel işitme cihazlarını düzenli olarak hergün kontrol etmektedir.

9. Sınıflarında eğitim ve iletişim yöntemi olarak kullandıkları yöntemin türüne ilişkin soruya 357 öğretmenin vermiş olduğu yanıtların sayısı ve yüzdeleri Tablo 9 da gösterilmiştir.

Tablo 9: İşitme Engelliler İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Sınıflarında Kullandıkları Eğitim ve İletişim Yöntemleri

İletişim Yöntemi	Sayı	%
Sözel yöntemi	5	1.40
İşaret yöntem	6	1.68
İşaret+sözel yöntem	164	45.94
İşaret+sözel yöntem+parmak alfabesi	182	50.98
Toplam	357	100

İşitme engelliler ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin % 1.40 ı sınıfta eğitim ve iletişim yöntemi olarak sözel yöntemi, % 98.60 ı işaret destekli yöntemleri kullanmaktadır.

Ankara Yahya Özsoy İşitme Engelliler İlköğretim Okulu ve İzmir Tülay Aktaş Okulu'ndan Posta Anketi Yöntemiyle Toplanan Bilgilerle, Aynı Okullardan Görüşme Yöntemiyle Toplanan Bilgilerin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.

1.Öğretmenlerin branşlarına göre dağılımına ilişkin olarak posta anketinde ve görüşmede vermiş oldukları yanıtların sayısı ve yüzdeleri Tablo 10 da gösterilmiştir.

Tablo 10:Görüşme ve Posta Anketine Katılan Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı

Branş	Sınıf Öğretmeni		Branş öğretmeni		Özel Eğitim Öğret.		Çocuk Sağlığı		Ziraat Müh.		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Posta anketi	21	39.63	16	30.19	15	28.30	1	1.88	-	-	53	100
Görüşme	19	35.85	15	28.30	14	26.43	3	5.66	2	3.76	53	100

Tablo incelendiğinde posta anketi ile görüşmede elde edilen yüzdelerin birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

2. Bireysel işitme cihazları ve eğitimde kullanımı konusunda bir eğitim alıp almadıklarına ilişkin öğretmenlerin, posta anketinde ve görüşmede vermiş oldukları yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 11 de gösterilmiştir.

Tablo 11: Görüşme ve Posta Anketine Katılan Öğretmenlerin Bireysel İşitme Cihazları ve Eğitimde Kullanımı Konusunda Eğitim Alma Durumu

Eğitim alma durumu	Eğitim alanlar		Eğitim almayanlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yöntem						
Posta anketi	25	47.17	28	52.83	53	100
Görüşme	28	52.83	25	47.17	53	100

Tabloda da görüldüğü gibi posta anketi yöntemiyle elde edilen bulgularla görüşme yöntemiyle elde edilen yüzdelerin birbirine çok yakındır.

3. Dersliklerin izolasyon durumlarına ilişkin öğretmenlerin posta anketi ve görüşmede vermiş oldukları yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 12 de gösterilmiştir.

Tablo 12: Görüşme ve Posta Anketine Katılan Öğretmenlerin Dersliklerinin İzolasyon Durumları

İzolasyon durumu	Sadece taban		Taban-Duvarlar ve Tavan		Hiç İzole Yok		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yöntem								
Posta anketi	6	11.32	10	18.87	37	69.81	53	100
Görüşme	8	15.09	10	18.87	35	66.04	53	100

Tabloda da görüldüğü gibi posta anketi yöntemiyle elde edilen bulgularla görüşme yoluyla elde edilen yüzdeler birbirine çok yakındır.

4. İşitme engelli öğrencilerin kulaklarının doktor tarafından düzenli olarak kontrol edilip edilmediğine ilişkin öğretmenlerin posta anketi ve görüşmede vermiş oldukları yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 13 te gösterilmiştir.

Tablo 13 : Görüşme ve Posta Anketine Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerinin Kulaklarının Doktor Tarafından Düzenli Olarak Kontrol Edilme Durumu

Kontrol Durumu	Öğretmen Sayısı	Fikir beyan eden öğretmenler		Kontrol ediliyor		Kontrol edilmiyor	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yöntem							
Posta anketi	53	46	86.79	6	13.04	40	86.96
Görüşme	53	49	92.45	8	16.33	41	83.67

Posta anketi ve görüşmede elde edilen yüzdeler birbirlerine yakındır.

5.İşitme cihazına sahip olan öğrencilerin günün dersleri bittikten sonra işitme cihazını kullanmaya devam edip etmeme durumuna ilişkin olarak öğretmenlerin posta anketi ve görüşmede vermiş oldukları yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 14 te gösterilmiştir.

Tablo14: Görüşme ve Posta Anketine Katılan Öğretmenlerin, İşitme Cihazına Sahip Olan Öğrencilerinin Günün Dersleri Bittikten Sonra İşitme Cihazını Kullanmaya Devam Etme Durumu

Kullanmaya devam etme	Cihazlı öğrenci sayısı	Hakkında fikir beyan edilenler		Kullanmaya devam edenler		Kullanmaya devam etmeyenler	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yöntem							
Posta anketi	422	338	80.10	133	39.35	205	60.65
Görüşme	437	393	89.93	143	36.39	250	63.61

Görüşmede “hakkında fikir beyan edilenler”in yüzdesinin posta anketine göre daha yüksek olduğu görülmekte, diğer yönlerden posta anketi ile görüşmede elde edilen bulgular arasında fark görülmemektedir.

6.İşitme cihazı kullanan öğrencilerin işitme cihazı arızalandığında ya da pili bittiğinde öğretmenine iletip iletmeme durumuna ilişkin soruya ilişkin olarak öğretmenlerin posta anketi ve görüşmede vermiş oldukları yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 15 de gösterilmiştir.

Tablo 15 :Görüşme ve Posta Anketine Katılan Öğretmenlerin, Öğrencilerinin İşitme Cihazlarında Oluşan Bir Arızayı ya da Pili Bittiğini Öğretmenine İletme Durumu

İletme durumu	Cihazlı öğrenci sayısı	Hakkında fikir beyan edilenler		İletenler		İletmeyenler	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yöntem							
Posta anketi	422	366	86.73	198	54.10	168	45.90
Görüşme	437	414	94.74	233	56.28	181	43.72

Posta anketi ile görüşmede elde edilen yüzdeler birbirine çok yakındır.

7.Öğretmenlerin bireysel işitme cihazlarını kontrol etme sıklığına ilişkin posta anketi ve görüşmede vermiş oldukları yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 16 da gösterilmiştir.

Tablo 16 : Görüşme ve Posta Anketine Katılan Öğretmenlerin, Bireysel İşitme Cihazlarını Kontrol Etme Sıklığı

Kontrol etme	Hergün		Bazan		Hiç		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yöntem								
Posta anketi	19	35.85	22	41.51	12	22.64	53	100
Görüşme	17	32.07	21	39.63	15	28.30	53	100

Bireysel işitme cihazlarını hiç kontrol etmeyenlerin oranı posta anketinden elde edilen bulgulara göre % 22.64 iken görüşmede elde edilen bulgulara göre % 28.30 dur.

8.Öğretmenlerin, sınıfta ders yaparken öğrencilerle aralarındaki uzaklığa ilişkin posta anketi ve görüşmede vermiş oldukları yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 17 de gösterilmiştir.

Tablo 17: Görüşme ve Posta Anketine Katılan Öğretmenlerin, Sınıfta Ders Yaparken Öğrencilerle Aralarındaki Uzaklık Durumu

Uzaklık	1 metre		2 metre		3 metre		4 metre ve fazlası		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yöntem										
Posta anketi	9	16.98	27	50.94	16	30.19	1	1.89	53	100
Görüşme	5	9.43	34	64.15	14	26.42	-	-	53	100

Posta anketinde ve görüşmede elde edilen bulgulara göre öğretmenle öğrenciler arasındaki mesafeye ilişkin olarak posta anketinden ve görüşmeden elde edilen bulgular arasında yalnızca “3 metre uzaklık bulundurma” konusunda tutarlılık vardır.

9.Öğretmenlerin, sınıflarında bireysel işitme cihazı kullanan öğrencileri dinleme alışkinliği kazandırmaya yönelik çalışma yapıp yapmadığına ilişkin posta anketi ve görüşmede vermiş oldukları yanıtların sayı ve yüzdeleri Tablo 18 de gösterilmiştir.

Tablo 18: Görüşme ve Posta Anketine Katılan Öğretmenlerin, Sınıflarında Bireysel İşitme Cihazı Kullanan Öğrencilerine Dinleme Eğitimi Verme Durumu

Dinleme Eğitimi Yapma Durumu	Dinleme Eğitimi Yapıyor		Dinleme Eğitimi Bazan Yapıyor		Dinleme Eğitimi Yapmıyor		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yöntem								
Posta anketi	31	58.49	13	24.53	9	16.98	53	100
Görüşme	21	39.62	19	35.85	13	24.53	53	100

Öğretmenlerin dinleme eğitimi yapmaya ilişkin posta anketiyle görüşmede vermiş oldukları yanıtlar arasında farklılıklar olduğu görülmektedir.

Tartışma

Araştırmada elde edilen bulgulara göre işitme engelliler ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin yalnızca % 30.62 si özel eğitim öğretmeni olduğu görülmektedir. Ülkemizde bazı branşlarda olduğu gibi özel eğitim öğretmenliği branşında da büyük eksiklikler söz konusudur. Özel eğitimin yeni yeni anlaşılıyor olması özel eğitim öğretmenlerinin artmasına neden olacaktır. Ancak bu alanda çok büyük açık olması nedeniyle mevcut öğretmenlerin işitme engellilerin eğitimi ve işitme cihazları konusunda yetiştirilmesi gerekmektedir.

Bireysel işitme cihazlarının maskeleye özelliğine sahip olmaması nedeniyle ortamdaki bütün gürültüyü almaktadırlar. Bu nedenle dersliklerin izolasyona sahip olması gerekmektedir. Ülkemizdeki işitme engelliler ilköğretim okullarındaki dersliklerin çok büyük bir bölümünün izolasyona sahip olmadığı görülmektedir. Böyle bir ortamda bireysel işitme cihazlarının verimi oldukça azalacaktır.

Her işitme engelli çocuk farklı işitme kalıntısına sahiptir. Bu nedenle odyolog tarafından işitme engelli çocuğun işitme değerlendirmesi yapılarak işitme cihazının ayarları yapılmalı ve ondan sonra işitme cihazının kullanılması gerekmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin büyük bir bölümü, işitme cihazı kullanan öğrencilerin işitme cihazlarının odyolog tarafından doğru bir şekilde ayarlanarak verildiğine inanmamaktadır. Bu konuda öğrenci velilerine gerekli rehberliğin yapılması işitme cihazlarını fonksiyonel hale getirecektir.

Bireysel işitme cihazı kullanmak istemeyen çocukların, işitme cihazını kullanmak istememe nedenleri birbirinden farklıdır. Bu nedenlerin ortaya çıkarılarak çocuğun işitme cihazını takması sağlanmalıdır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre işitme cihazı kullanmama nedenlerinin başında işitme cihazlarının cep tipi olması nedeniyle çocuğun taşımak istememesi gelmektedir. Bunun yerine kulak arkası cihazlar kullanılabilir. İkinci sırada ise çocuğun işitme cihazından yararlanamaması gelmektedir. Böyle çocukların da gerekli odyolojik değerlendirmesinin yeniden yapılması gerekmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre işitme engelli öğrencilerin çoğu günün dersleri bittikten sonra işitme cihazını kullanmaya devam etmemektedir. Bunun en büyük nedeni, öğretmenler tarafından; ailelerin ilgisiz olması, okulun yatılı olması ve çevrede sözel dil olmaması olarak gösterilmektedir. Okulun yatılı olması beraberinde aile ilgisizliğini ve sözel dil yoksunluğunu getirmektedir. Bu okulların gündüzlü okullara dönüştürülmesi kaçınılmaz görünmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 81.14 ü, işitme engelli çocuk ailelerinin” işitme engellilerin eğitimi ve bireysel işitme cihazları” konusunda eğitim almamış olduğunu belirtmiştir. Ailenin bu konuda yetersiz olması, işitme engelli çocuğun eğitimi konusunda eksikliklere ve yanlışlıklara neden olacaktır.

Bireysel işitme cihazlarının günlük kontrolü işitme cihazlarının verimli kullanılmasını önemli ölçüde etkilemektedir. Gün içinde meydana gelecek bir problem en azından ertesi gün tespit edilerek çözüme yoluna gidilecektir. Araştırmanın sonucuna göre, öğretmenlerin büyük bir bölümü bu kontrolü yapmamaktadır ya da bazen yapmaktadır. Okullarda, programlara böyle bir kontrol zamanı yerleştirilebilir.

Bireysel işitme cihazlarının verimli kullanılabilmesi için çevrede yalnızca sözel dilin olması, işaret dili ya da işaret destekli dillerin olmaması gerekir. Çevrede işaret dili olduğunda işitme engelli çocuk sözel dili hemen ikinci plana atacak dolayısıyla işitme cihazı işlevini yitirecektir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre işitme engelli öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi aralarında işaret dili kullanmakta bununla birlikte öğretmenlerin de yarısı işaret destekli yöntemleri kullanmaktadır. Bu konuda öğretmenlerin eğitilmeleri gerekmektedir.

- Bu makale Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne sunulan yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümüdür.

Kaynakça

- AKÇAMETE,G. (1996). İşitme engellilerin eğitsel değerlendirilmesi. İşitme Engellilerin Eğitimi Semineri Notları Ankara.
- AKÇAMETE,G.(1993). İşitme engellilerde dil ve konuşma. Özel Eğitim Dergisi. 1(3), 2-9.
- BELGİN,E., KARDELEN,F., TEZEBAY,A. ve YILMAZ,Ö. (1991). İşitme Engelli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyonu Raporu. I. Özel Eğitim Konseyi,Ankara.
- DOLMAN,D. (1992). Some concerns about using whole language approaches with deaf children. American Annals of the Deaf. 137,3, 278-282.
- TÜFEKÇİOĞLU,Ü. (1988) İşitme Engellilere iletişim becerilerinin kazandırılması. Ders Notları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- TÜFEKÇİOĞLU,Ü., ERDİKEN,B., GİRGİN,Ü. ve GİRGİN,C.(1992). Türkiye'de işitme engellilerin eğitimi ile ilgili genel değerlendirme. Engelliler için Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi. Cilt:V Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.